

QUADERN DE TEATRE

Jordi Coca

Boadella, l'home irreverent

1. Els orígens

El passat dia 11 Albert Boadella va rebre el premi ADB. El premi ADB, liderat per Frederic Roda, gestionat per Mon Agell i atorgat pels antics membres d'aquesta entitat, vol mantenir la memòria del que va ser el veritable inici de la recuperació teatral a Catalunya. Entre les moltes coses fructíferes que l'ADB va promoure o va aixoplugar hi ha, justament, l'origen d'Els Joglars.

Efectivament, Albert Boadella, Carlota Soldevila i Anton Font, després d'haver assistit a un curs d'Italo Riccardi, es van constituir el 1962 en una secció de l'entitat poc abans que aquesta fos prohibida. D'ençà d'aleshores Boadella no ha deixat de produir espectacles, una bona aproximació als quals es pot trobar al llibre d'Antoni Bartomeus i Lluís Racionero titulat *Mester de Joglaria. Els Joglars* (Edicions 62, 1987). No es tracta ara de fer cap balanç, ni de propiciar les ires de Boadella intentant desenvolupar una teoria sobre Els Joglars. Però en el llibre esmentat Boadella mateix diu que no abomina del seu passat i que, poc o molt, alguna cosa de teatre de debò hi ha en els seus espectacles. I afegeix, amb l'aire de saníssima provocació de sempre, que abans que convertim el teatre en una cosa culta i aprofundida, ell està disposat a rematar-lo. "Sodomitzem públicament Julieta al balcó, convertim Èdip en secretari de l'ONCE i l'Oncle Vania en un camperol de Basauri i per acabar programem fins a la sacietat Beckett, Genet i Àngel Guimerà...". Fantàstic!, és tot un programa. És l'esperit d'Aristòfanes, l'esperit de la comèdia més lúcida, més útil, més viva.

Fa unes setmanes Els Joglars van rebre un altre premi, el premi Butaca, que cada any es dona a Premià de Mar. En aquest cas són els espectadors mateixos els qui atorguen els guardons i ho fan des de l'esperit d'aquells que estimen el teatre pel que té de social, de polític, de divertiment i, també, malgrat Boadella, de cultura.

La prova d'això que dic es va fer evident quan una de les premiades, Carlota Soldevila, va rebre l'ovació més llarga, més calorosa i més sentida de la nit. No se la premiava per cap espectacle en concret. Es premiava la seva carrera, la dedicació de tota una vida a l'escena, els sacrificis que havia fet... Però ella de seguida ens va voler recordar que aquells anys de lluita per construir un teatre que aleshores era gairebé inexistent –primer amb l'ADB, després amb Albert Boadella i finalment amb Fabià Puigserver– també van ser uns anys de joia, i que s'ho havia passat realment bé amb la feina. Recordem-ho: la Carlota va ser cofundadora d'Els Joglars i del Teatre Lliure. Entre els dos noms que encapçalaven aquests dos premis petits, sense dotació econòmica i amb poca projecció, en realitat s'ha construït una de les etapes més intenses del teatre català. Vull dir que entre l'ADB inicial i aquest públic d'avui, que guardonava Boadella i Carlota Soldevila, s'ha produït el canvi més profund que mai ha viscut el teatre del país. Ara haurien de venir uns anys de consolidació, de diversificació, de redescobrir la nostra dramaturgia tot nint ben present el passat.

Boadella, en una foto retrospectiva, no ha perdut el seu caràcter irreverent

2. El teatre provocació

És significatiu que en fundar-se la companyia d'Albert Boadella s'optés per dir-se Els Joglars. Dir-se Els Joglars ja és tot un programa: els joglars eren transmissors orals –de poemes, peces musicals i espectacles– que usaven els temes i el llenguatge de l'alta cultura només quan els convenia, i sovint per fer-ne la burla. Els seus productes eren destinats a l'esbarjo i la barrila del públic més senzill, i segurament partien del convenciment que l'espectacle no necessàriament havia de resultar còmode per al poder. El fet és que Boadella, dels primers mimodrames que va engiponar fins ara, no ha fet altra cosa que això: espectacles incòmodes, teatre de provocació, jocs intel·ligents amb allò que es considera seriós.

Naturalment, a mi m'agraden altres coses a més d'Els Joglars, i algunes tenen a veure amb el que Boadella abomina, si més no teòricament i de portes enfora, però cal admetre que amb Els Joglars hem viscut alguns dels moments millors

d'una determinada manera d'entendre el teatre. *El Diari*, del 1968, que començava l'etapa plenament professional d'Els Joglars; *El joc*, de 1970, on Boadella ja usava crits i sons; el 1973, *Mary d'Ous*, que em va agradar, en part pel que Racionero-Boadella diu al llibre abans esmentat: era l'espectacle que els intel·lectuals esperàvem. La proposta millor, però, la més genuïna i completa fins aleshores, va ser *La torna*, el 1977, que va dur Boadella a la presó, a la fuga i a una nova i intensa relació amb la Carlota Soldevila. Va passar el que va passar; però, aventures al marge, recordo *La torna* com una obra dura i profundament arrelada en una bellíssima idea de justícia. De vegades Boadella es fa el dur i el desmenjat, però qui ha fet *La torna*, i qui l'ha feta l'any 1977, vol dir que té el cap, el cor i els pebrots on s'han de tenir.

De *M-7 Catalunya* (1978), vist a Perpinyà, en tinc un record molt punyent. Vaig pensar que Boadella havia iniciat una transformació profunda, que havia arribat a allò que ell no deu trobar gaire oportú d'esmentar: la maduresa. El bro-

mista dels primers anys, el penques de sempre, el que sap on ha de posar el dit per fer mal, ens oferia un retrat del país, la ganyota del país, vist des del futur. Però feia mal i era útil perquè les seves guitzes ens obrien els ulls i ens feien mirar amb més claredat les misèries de cada dia. I després, tota una corrua d'espectacles més o menys encertats, més o menys "estètics" o fets de cara a la galeria. Sempre, però, amb el segell Boadella, sempre amb alguna cosa que, encara que fos *in extremis*, els salvava.

Laetius (1980) no em va agradar gens perquè era massa bell... *L'Olympic man* (1981) també era massa bell... A *Teledium* i a *Operació Ubú* (1981), aquest darrer al Teatre Lliure, Boadella recuperava la seva inefable mala bava que tant admiro, accentuada potser encara una mica més a *Virtuosos de Fontainebleau* (1985), una veritable joia... I *El nacional*, i *Daaalí*, guardonat en la VI edició dels Premis Butaca... És únicament una breu referència, però el conjunt a mi em sembla que resulta coherent, admirable i que, amb alts i baixos, ens ajuda a eixamplar els criteris de qualitat, de conveniència i d'oportunitat.

3. El premi ADB

El premi ADB, lliurat el dia 11 d'aquest mes, s'ha concedit a Albert Boadella per "la seva independència i la seva llibertat d'esperit; per la seva responsabilitat i seriositat en la pràctica del seu ofici; per l'extraordinària originalitat i estil de les seves creacions escèniques; per la seva capacitat d'universalitzar els mites i els tòpics de Catalunya, i per la seva saviesa a crear-se els enemics més oportuns i més estimulants". Els raonaments que justifiquen la distinció són veritablement aclaridors i assenyalen, em sembla, alguns dels trets que millor identifiquen la feina feta fins ara per Boadella: independència, llibertat d'esperit, seriositat en la pràctica de l'ofici, originalitat, universalització de mites locals, capgirament dels tòpics, saviesa a crear-se els enemics... És gairebé tot el que jo demano a un creador.

En l'acte de lliurament del premi, després que Frederic Roda definís els membres de l'ADB com a excombatents, i que, amb subtilesa, reivindicqués el paper històric de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona, Gonzalo Pérez de Olaguer va fer una semblança molt interessant de Boadella on es barrejaven les dades, les anècdotes i les opinions. Finalment, Albert Boadella va recollir el premi que, com una carambola més de la història, gairebé quaranta anys després, aplegava en un mateix espai teatral els vells fundadors de l'Agrupació Dramàtica i l'home més irreverent del teatre català actual.

Tal com ell mateix es va definir, matisant Gonzalo Pérez de Olaguer, a Albert Boadella li agrada ser el venjador de certs personatges històrics: Serrallonga, Heinz Chez, Josep Pla, Salvador Dalí... Naturalment, no cal estar sempre d'acord amb el que l'Albert diu o fa. Però en qualsevol cas és innegable que la seva actitud ens ajuda a ser més lúdics i menys dogmàtics, més agosarats i menys prudents, més valents i menys cagadubtes... I tot això, en art, mai no és poca cosa.